

Ook de toeschouwer moet werken

Guy Cassiers re-gisseerde het theaterstuk *Vergeef ons*, naar een roman van de Amerikaanse schrijfster A.M. Homes, waarmee Toneelhuis & Toneelgroep Amsterdam morgen in Groningen staan. 'Het is nooit te laat om weer tot leven te komen, zegt zij.'

MAARTEN MOLL

Guy Cassiers, Antwerpenaar, behoort tot de beste Europese theatermakers. In zijn eigenzinnige voorstellingen komen visuele technologie en zijn liefde voor literatuur samen. „Voor mij was de spanning eraf toen je de haai uiteindelijk zag.” Guy Cassiers (57) heeft zojuist de kracht van Steven Spielbergs film *Jaws* samengevat in één woord: suggestie.

Om dat woord draait het ook in zijn regie van het zeer goed ontvangen toneelstuk *Vergeef ons*, de co-productie van Toneelhuis en Toneelgroep Amsterdam. Want er is, op een aantal microfoonstandaards en televisieschermen die boven het podium hangen na, eigenlijk geen decor. „Dat klopt”, zegt Cassiers, artistiek leider van Toneelhuis. „Het geluidssysteem is het decor.”

Vergeef ons is Cassiers' theaterversie van de roman *May we be forgiven* van de Amerikaanse schrijfster A.M. Homes. De familie Silver valt uiteen en na een jaar vol catastrofes weet hoofdpersoon Harold Silver, een geweldige rol van Eelco Smits, een nieuwe familie te creëren. „Het is een heel filmisch boek. Frag-

mentair. Door de hoge snelheid van de vele, vaak soapachtige scènes word je als een tornado door het boek en door dat ene jaar gejaagd. Het is een rollercoaster, elke scène is begrijpelijk, maar het hysterische zit hem in de hoeveelheid scènes: het houdt niet op. Ik wilde die vorm behouden, maar het niet al te visueel illustreren. Acteurs en geluid moeten de beelden bij de toeschouwer oproepen, het geluid met dat beeld versterken.”

Cassiers experimenteerde al met geluid, maar voert het in *Vergeef ons* extreem door. De acteurs bedienen de gehele voorstelling door microfoonpedalen, waarmee ze ook de muziek en de geluidseffecten bedienen. „Ik vraag veel van de acteurs. Dus niet alleen door de ongeveer honderd scènes die ze moeten spelen, maar ook door ze verantwoordelijk te maken voor iets waar ze zich normaal niet druk om hoeven te maken. En door die frontaal opgestelde microfoons lijkt het alsof er een popconcert aan de gang is. Dat is het directe en confronterende dat ook in het boek zit. We gooiën de tekst letterlijk het publiek in.”

Het geluid – er wordt veel getelefoneerd – is dus de informatiedrager in *Vergeef ons*. Van het ongeluk dat een belangrijke rol in het stuk speelt, en ook het slaan met een lamp op het hoofd van Harold's schoonzus, ziet de toeschouwer niets. Het wordt allemaal gezegd. Het 'show', uit het inmiddels wat versleten schrijversdagium 'show, don't tell', vindt plaats in het hoofd van de toeschouwer.

„Ja, die lamp. Daar ben je als toeschouwer niet bij. Maar middels de geluiden moet je wel denken dat ze er vreselijk aan toe is. En zo zie je het ook voor je, als het goed is. Je stimuleert de toeschouwer dingen te zien die er niet zijn, waardoor je zijn creativiteit aanspreekt. Daar speel ik altijd een beetje mee: dat de op toneel gegeneerde illusie tegelijkertijd wordt doorgeprikt. Dat je de constructie ziet. Dat het theater is. Dat je een leugen verteld wordt.”

Cassiers maakt voor zijn voorstellingen vaak gebruik van literatuur. Niet omdat hij denkt dat in het theaterrepertoire iets ontbreekt – Shakespeare moet vanwege de urgentie en relevantie altijd worden gespeeld

– maar omdat hij zich niet tot theaterliteratuur wil beperken. „De toeschouwer is zo bekend met andere vormen van verhalen vertellen, zoals film, televisie, literatuur, dat je met theater op een heel andere manier een thema kunt analyseren.”

Cassier moest veel schrappen uit het bijna 500 pagina's dikke boek. „Dit is niet dé omzetting van haar roman naar theater, maar een bewerking. Ik hou me vrij getrouw aan de grote lijn. Die familie die explodeert. Maar het gaat ook over identiteit. Wie ben je? Waar sta je voor? En het stuk geeft kritiek op de manier waarop we met elkaar omgaan.”

A.M. Homes heeft in haar boeken altijd veel kritiek geopperd, vooral op Amerika. Maar sinds 9/11 schrijft ze anders. De kritiek is er nog steeds, op overheidsinstanties en nog veel meer, maar ze wil de lezer nu ook iets anders bieden.

„In *May we be forgiven* gaat ze op zoek naar alternatieven. En hoe je, ook al zit je als persoon diep in de problemen, daar toch nog uit kunt komen. Het is nooit te laat, zegt ze eigenlijk, om weer tot leven te komen. Dat is een soort hoop die ze uitspreekt. Dat heb ik willen overbrengen. Dat is de inhoud, en die inhoud van wat je vertelt – en nu zijn we weer terug bij het stuk – is voor mij belangrijker dan de vorm van waaruit je vertrekt. Ik wil zelf als toeschouwer aan het werk gezet worden om dat dan te verbeelden. Dat zijn voor mij de belangrijkste voorstellingen.”

Het Toneelhuis/Toneelgroep Amsterdam speelt *Vergeef ons*, 9/5 Stadschouwburg Groningen, aanvang 20.15 uur, entree 27,50 - 7 euro (www.de-oosterpoort.nl).

Het stuk gaat mede over identiteit. Wie ben je? Waar sta je voor?

Eelco Smits in *Vergeef ons*, de derde regie van Guy Cassiers in een coproductie van Toneelgroep Amsterdam en Het Toneelhuis. FOTO KURT VAN DER ELST